

Kommunedelplan for naturmangfold

Del 1. Mål og strategier

Vedtatt 24.4.25

Ørland kommune har en innholdsrik natur med alt fra store eksponerte havområder, kulturbetingede jordbruks- og beiteområder, skrinne heier og frodig kystgranskog, til karrig høyfjellsterreng. I denne variasjonen av natur finner vi naturmangfold med nasjonal og internasjonal verdi. Naturmangfoldet er selve fundamentet for vår livskvalitet. Vi er avhengige av det for å få mat, medisiner, energi, ren luft og rent vann.

1. Forord

Over hele verden er naturen sterkt påvirket av menneskelig aktivitet, noe som har ført til betydelig tilbakegang i økosystemer og biologisk mangfold. Arealbruksendringer, forurensning, overhøsting, klimaendringer og spredning av fremmede skadelige arter regnes å være årsakene til endringene, og disse har økt de siste 50 årene.

I arbeidet med å snu den negative trenden lokalt er det viktig at politikere og administrasjon har tilgang til oppdatert oversikt over naturmangfoldet i kommunen, om artene og deres leveområder, om hva som påvirker dem og hvordan man kan unngå tap av naturmangfold. Gjennom denne kunnskapen kan Ørland kommune være med å bidra til å ivareta naturmangfold, og bedre tilstanden til de delene av naturen som har blitt forringet.

Kommuneplanen er kommunens øverste styringsdokument og består av to deler; En samfunnsdel som gir føringer for plan- og utviklingsarbeidet de kommende tolv årene, og en arealdel. Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i 2023, og det er satt mål om å bevare naturmangfold og økosystem i kommunen. Kommunedelplan for naturmangfold er et skritt i riktig retning for å realisere målet.

Miljødirektoratet støtter kommuner med utarbeidelse av kommunedelplaner for naturmangfold. Bakgrunnen for prosjektet er St.Meld. 14 (2015-16) «Natur for livet», og Ørland er en av flere utvalgte kommuner som mottar midler.

Innhold

1. Forord	2
2. Innledning, Del 1 – mål og strategier	4
2.1. Hvordan planen skal leses.....	4
2.2. Planens varighet	4
3. Mål og strategier for bevaring av naturmangfoldet i Ørland kommune	5
3.1. Delmål og strategier.....	7
4. Planprosess og medvirkning	8
4.1. Organisering av arbeidet.....	8
4.2. Planprosess	8
4.3. Medvirkning og involvering.....	9
5. Ønsket utvikling og anbefalinger til kommuneplanens arealdel	10

2. Innledning, Del 1 – mål og strategier

Kommunedelplanen for naturmangfold – *naturmangfoldplanen*, er utarbeidet som tematisk kommunedelplan i henhold til bestemmelsene i plan- og bygningsloven kapittel 11.

Hensikten med planen er å gi et oppdatert kunnskapsgrunnlag til bruk i utarbeidelse av ny kommuneplanens arealdel (KPA), i saksbehandling av plan- og byggesaker, landbrukssaker og i politisk behandling av saker som kan ha innvirkning på naturmangfold. Planen skal også fungere som et styringsverktøy, der innhold og avveininger i planen skal inngå i beslutninger om areal- og samfunnsplanlegging i Ørland.

2.1. Hvordan planen skal leses

Planen består av to deler; Del 1 er tenkt som et styringsverktøy som inneholder mål og strategier for å sikre en forsvarlig forvaltning av naturmangfoldet i Ørland. Del 2 er en gjennomgang av eksisterende kunnskapsgrunnlag. Innledningsvis i Del 2 gis en innføring i de mål og føringer fra kommuneplanens samfunnsdel som er aktuelle for naturmangfold, samt øvrige føringer for naturmangfold på både nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Det er også tydeliggjort hvilke trusler mot naturmangfoldet som er mest aktuelle i kommunen.

Kunnskapen ligger til grunn for mål og strategier i Del 1, og for foreslåtte tiltak i den vedlagte handlingsdelen, se vedlegg 1.

2.2. Planens varighet

Kommunedelplan for naturmangfold i Ørland kommune er satt til å virke i 10 år (2025-2035). For å sikre at naturmangfoldplanen er aktuell i hele dens varighet, skal den evalueres 5 år etter endelig vedtak. Det skal da vurderes om det er justeringsbehov i planen.

Det er også utarbeidet en handlingsdel til planen (vedlegg 1), jamfør plan- og bygningsloven § 11-2 tredje ledd. I denne angis det hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende årene, samt hvilke tiltak det er aktuelt å sette i verk. Handlingsdelen skal revideres årlig, noe som vil sikre jevnlig mulighet for oppfølging av fremdrift, samt politisk forankring av tiltak. Revidering av handlingsdelen samordnes med budsjett, slik at hensynet til naturmangfold kan innlemmes i den økonomiske planleggingen.

3. Mål og strategier for bevaring av naturmangfoldet i Ørland kommune

De siste 50 årene har vi sett en dramatisk økning i matproduksjon, fiske, skogbruk og uttak av andre naturressurser. Denne økningen har ført til at mange arter nå står i fare for å bli utryddet.

Arealbruksendringer, forurensning, overhøsting, klimaendringer og spredning av fremmede skadelige arter regnes for å være de fem hovedtypene menneskeskapte trusler mot biologisk mangfold. Arealendringer kan ødelegge eller stykke opp artenes leveområder, og tap, forringelse og fragmentering av leveområder utgjør de mest alvorlige truslene, se figur 3 i Del 2. Prinsippet om arealnøytralitet, netto null tap av natur, er et grep som kan tas i situasjoner der samfunnsnyttene ved utbygging er særlig stor og kan forsvare utbygging på tross av at naturmangfoldet utfordres. Prinsippet om arealnøytralitet innebærer å gjenbruke og fortette allerede utbygde områder fremfor å bygge ned mer natur. Arealnøytralitet kan også innebære å tilbakeføre områder avsatt til utbygging, og gjennomføre restaurering.

Det er utarbeidet ett hovedmål og tre delmål for bevaring av naturmangfoldet i kommunen. Disse er utarbeidet med utgangspunkt i de mål og føringer fra kommuneplanens samfunnsdel som er aktuelle for naturmangfold, samt øvrige føringer for naturmangfold på både nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. I tillegg har kunnskap fra faggrunnlaget i Del 2 blitt sterkt vektlagt i arbeidet.

Målene bygger opp under kommunens rolle og funksjon som forvalter, pådriver og tilrettelegger.

Hovedmål:

Naturmangfold og økosystemer i Ørland skal bevares og styrkes

Delmål:

1. Ivareta naturmangfoldet, naturområder og sammenhengen mellom dem gjennom kommunens arealplanlegging
2. Tydeliggjøre prioritering av naturmangfold i saksbehandling og skape mer forutsigbarhet
3. Øke kompetansen og kunnskapen om naturmangfoldet i forvaltningen og i befolkningen

3.1. Delmål og strategier

Delmål 1	Strategi	
Ivareta naturmangfoldet, naturområder og sammenhengen mellom dem gjennom kommunens arealplanlegging	1A	Prioritere fortetting av eksisterende byggeområder fremfor etablering av nye
	1B	Arealnøytralitet skal være overordnet prinsipp i all arealplanlegging
	1C	Styrke naturmangfoldet ved etablering og bruk av blågrønne løsninger som førstevalg

Delmål 2	Strategi	
Tydeliggjøre prioritering av naturmangfold i saksbehandling og skape mer forutsigbarhet	2A	Naturmangfold skal prioriteres i forvaltningsoppgaver som berører eller direkte påvirker natur og miljø, herunder plan- og byggesak, landbruk, vann, kommunalteknikk m.fl.
	2B	Begrense forurensning og forsøpling

Delmål 3	Strategi	
Øke kompetansen og kunnskapen om naturmangfoldet i forvaltningen og i befolkningen	3A	Økt fokus på kompetanseheving for å styrke ivaretagelse av naturmangfoldet i kommunen
	3B	Økt fokus på kartlegging og innhenting av ny kunnskap
	3C	Gjøre informasjon og kunnskap om naturmangfold lettere tilgjengelig

Strategier og tiltak for å nå målene er beskrevet i vedlegg 1, Handlingsplan for naturmangfold i Ørland kommune.

4. Planprosess og medvirkning

4.1. Organisering av arbeidet

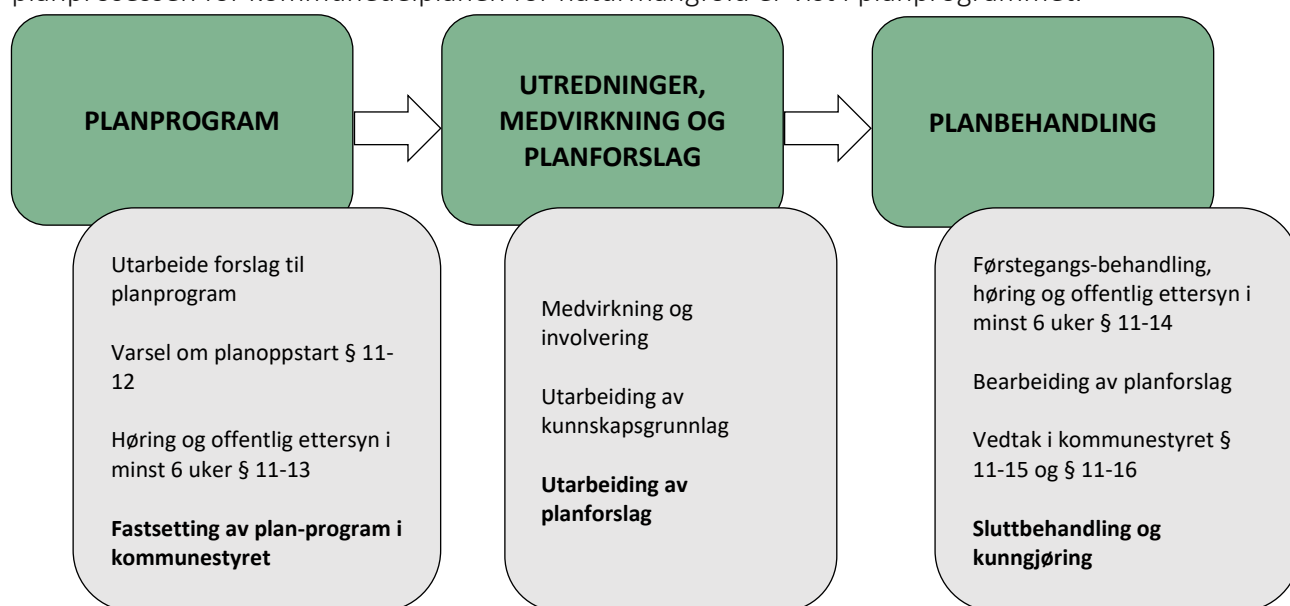
Medlemmer fra kommunens plan- og miljøavdeling har hatt hovedansvaret for utarbeidingen. En utvidet arbeidsgruppe bestående av representanter fra avdelingene landbruk og forvaltning har bistått.

Kommunedirektørens ledergruppe har fungert som styringsgruppe, og gitt strategiske føringer for innhold i planen. Planutvalget var orientert underveis, og har fungert som politisk referansegruppe.

Innhenting og sammenstilling av kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i Ørland kommune er utført av WSP, og kontrollert av Besøkssenter våtmark Ørland (BVØ) og arbeidsgruppen.

4.2. Planprosess

Planprosessen er gjennomført i henhold til plan- og bygningslovens krav til utarbeidelse av kommunale delplaner §11-12, § 11-13, §11-14 og §11-15. En visuell fremstilling av planprosessen for kommunedelplanen for naturmangfold er vist i planprogrammet.

Figur 1 Visuell fremstilling av planprosessen.

Kommunestyret vedtok å starte arbeidet med kommunedelplanen i sak 23/078 den 22. juni 2023. Vedtak om å varsel av oppstart og høring av forslag til planprogram ble fattet av kommunestyret i sak 23/171 den 14. desember 2023. Forslag til planprogram var ute på høring og offentlig ettersyn fra 19. desember 2023 til 06. februar 2024. Planprogrammet ble fastsatt av kommunestyret i sak 24/026 den 21. mars 2024.

Fremlagt planforslag med tilhørende kunnskapsgrunnlag og handlingsplan er utarbeidet med grunnlag i fastsatt planprogram.

4.3. Medvirkning og involvering

Ørland kommune mottok totalt 16 innspill fra sektormyndigheter og andre interessenter under planprogrammets høringsperiode, se tabell 1. Prosesskravene til plan- og bygningsloven var førende for medvirkningsprosessen, og innspill er svart ut i en egen merknadsmatrise, se vedlegg 2.

Tabell 1 Oversikt som viser hvilke sektormyndigheter og andre interessenter som kom med innspill til varslet planoppstart og planprogram

Sektormyndigheter	Lokale lag og foreninger
Riksantikvaren	Roret KF og Besøkssenter våtmark Ørland
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	Initiativtaker "Miljøvennlig havbruk uten utslipp i Ørland kommune", Knut Hellesvik
NVE	Miljøpartiet De Grønne Ørland
Statens vegvesen	Ørland Sau og Geit og Ørland Beitelag
Trøndelag fylkeskommune	
Fiskeridirektoratet	
Statsforvalteren i Trøndelag	Interne innspill
Mattilsynet	Enhet for landbruk
Kystverket	
Sametinget	
Forsvarsbygg	

Innspill om innføring av arealnøytralitet som prinsipp er inkludert i Del 1 - mål og strategier. Videre er forslag som eksempelvis involvering av barn og unge, vurdere muligheter og behov for å gjenåpne vannforekomster, økt kartlegging, og behov for oppdatert kompetanse hensyntatt i handlingsplanen, se vedlegg 1.

5. Ønsket utvikling, og anbefalinger til kommuneplanens arealdel

Under følger en punktliste med en rekke anbefalinger inn mot det videre KPA-arbeidet. Anbefalingene bygger på kunnskapsgrunnlaget i Del 2 og overordnede føringer.

- Gjennomføre arealregnskap og -budsjett i kommuneplan. Arealregnskap og -budsjett gjør det lettere å holde oversikt over arealbruk over tid. Med god oversikt og vurdering av alternativer, kan man lettere prioritere fortetting og «gjenbruk» av arealer, restaurering/tilbakeføring av ubrukte arealer, samt sørge for at nedbygging av natur skjer der hvor det er minst naturverdier og økologiske funksjoner (f.eks. Økologiskekorridorer).
- Utarbeide naturregnskap som del av KPA-arbeidet. Verktøyet brukes til å gi oversikt over hvor mye av hver naturtype som finnes i kommunen, verdien av det, og hvor mye som allerede er bygd ned (M.dir jobber med verktøy - første versjon klar i 2026). Vurdere behovet for å stille krav til naturregnskap i regulering.
- Ørland kommune skal ivareta og restaurere natur som er spesielt viktig for opptak av klimagasser og for klimatilpasning. Her kommer f.eks. myr inn som en viktig bidragsyter. Tiltak og/eller drenering på karbonrike arealer som myr, torvmyr og våtmark er ikke tillatt, med unntak av ved restaureringstiltak. Dersom et tiltak påvirker karbonrike naturtyper må det gjennomføres kompenserende tiltak, f.eks. restaurering av andre naturområder i kommunen. Det bør lages insentiver for å la de mest problematiske «blauthullene» stå brakk i stedet for å drenere. Selv noen få kvadratmeter her og der vil ha stor betydning.
- Bestemmelser i KPA som sikrer beskrivelse av hvilke naturverdier som skal bevares og hvordan ved regulering, samt hvilke naturverdier som forringes og hvordan dette skal kompenseres.
- Tilrettelegge og ivareta Økologiskekorridorer for vilt. Forflytningen krever «Økologiskekorridorer» eller trekkveier med sammenhengende natur, som må ivaretas i arealplanlegging.
- Samiske vinterbeiter i Ørland kommune sikres i KPA med egen hensynssone.
- Vurdere hvilke tiltak som kan tillates i buffersoner rundt verneområdene og viktige naturtyper. Aktivitet på tilgrensende områder kan ha betydelig påvirkning på verneområdene. For eksempel er de viktigste truslene mot norske våtmarker utfylling og nedbygging, vannstandsregulering, oppdyrking, drenering, skogplanting, forurensning, forsuring, spredning av fremmede arter og forsøpling.
- Legg inn krav om at etablering av buffersoner rundt viktige naturtyper skal vurderes ved regulering. Rike kantsoner, åkerholmer m.m. som er viktige for det biologiske

mangfoldet skal tas vare på. Unntak er restaureringstiltak og normal landbruksdrift som skjøtsel og rydding.

- I utvalgelsesprosessen for områder til utbyggingsformål, masseuttak, deponi, nydyrking og andre relevante formål skal en i KPA vurdere den samlede belastningen for naturmangfoldet i området, tilgrensende områder, og kommunen som helhet. I tillegg skal kommunen gjennom sin planlegging legge særlig stor vekt på å sikre god tilstand for økosystemet og ivareta et mangfold av arter og naturtyper.
- Virkninger for naturmangfold skal vurderes ut fra samlet belastning, hvor kommunen skal påse at naturverdiene er tilstrekkelig kartlagt, opplyst og vektlagt før de fatter beslutning om regulering. Krav om kartlegging kan forekomme selv om reguleringen ikke utløser krav om KU. Friluftslivstiltak kan tillates dersom viktige økologiske funksjoner blir opprettholdt.
- Utarbeide bestemmelse om krav til kartlegging av fremmede arter i vekstsesong, evt. at kartlegging sikres i et senere tidspunkt i MOP.
- Ved utarbeidelse av planforslag og søknad om tiltak skal det legges til rette for etablering av ny vegetasjon i form av trær og annen vegetasjon, blågrønne løsninger, og andre grønne elementer som kan bidra til å styrke naturmangfoldet og økosystemtjenester.
- Utarbeide bestemmelse om bevaring av vegetasjon ved tomteopparbeidelse.
- Klimatilpasning skal sikres som egne bestemmelser i KPA for aktuelle områder. Planforslag og byggesaker i områder med potensiell risiko for klimarelaterte hendelser, som kan påvirke naturmangfoldet, skal ha spesielt fokus på avbøtende tiltak for å oppnå tilstrekkelig sikkerhet.
- Krav om at åpne elver og bekker bevarer i sin naturlige form, og ikke legges i kulvert, tunnel, eller lignende. Lukkede elver og bekker skal som hovedregel gjenåpnes og tilbakeføres til sin naturlige form
- Forurensning mot ytre miljø skal sikres som egne bestemmelser i KPA for områder som settes av til næring, industri, idrettsanlegg og turstier. Listen er ikke uttømmende, og kommunen må i forbindelse med planoppstart vurdere om kravet også er relevant for andre formål. Lysforurensning, støy, støv, grunnforurensning, naturtyper, fremmede arter, byggavfall, helse- og miljøfarlige stoffer er eksempler på relevante tema i forbindelse med begrepet ytre miljø
- For områder med råstoffutvinning skal det foreligge en vurdering av miljøbelastninger for influensområdet knyttet til driften og transporten til og fra området, geotekniske forhold, landbruksfaglige forhold, landskap/stedskvalitet og naturmangfold. Etterbruk skal sikres i reguleringsplan.
- Bestemmelser i KPA om at oppfølging av kommunens miljøambisjoner gjøres gjennom miljøprogram og MOPer (miljøoppfølgingsplan for ytre miljø) som beskriver de detaljerte tiltakene fra regulering/prosjektering til drift og vedlikehold. Omfanget av dokumentasjonen må tilpasses planen eller prosjektets størrelse og kompleksitet.

- Utarbeide veileder for miljøoppfølgingsplan (MOP) som vedlegg til KPA. MOPen skal bidra til at vi forebygger eller reduserer potensielle negative påvirkninger på miljøet i forbindelse med planlegging og gjennomføring av prosjekt. Naturmangfold, forurensning, ressursbruk, kulturminner og kulturmiljø, landskapsbilde og stedlige kvaliteter er eksempler på relevante tema. Malen for miljøoppfølgingsplan skal utarbeides iht. standard NS 3466 Miljøprogram og miljøoppfølgingsplan for ytre miljø for bygge-, anleggs- og eiendomsnæringen. Malen for miljøoppfølgingsplan skal kun være et utgangspunkt, og bør alltid tilpasses prosjektets størrelse og potensielle påvirkning på det ytre miljø.
- Krav til håndtering av masser med skadelige fremmede arter i alle gravearbeider.
- Krav til miljøundersøkelser og tiltaksplan, jf. forurensningsforskriften kap. 2
- Store edelløvtrær/varmekjære løvtrær, eksempelvis eik, bøk, alm, ask, lind, lønn, svartor, samt furu, og store solitærtrær skal bevares. Bygge- og anleggsvirksomhet innenfor en omkrets som tilsvarer kronens største utstrekning skal ikke forekomme. Riggområder skal ikke etableres i kantsone mot vassdrag, eller i rotsonen til trær.

Bildekreditering:

Forsiden: Åsmund Skjerve Revhaug

Bilde av hvitveis (side 3): Karin Størseth

Bilde av Rusasetvatnet (side 6): Mari Lauvheim Lyshaug

